

ПРАВОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ГРАНТАМИ ВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Прогонюк Л.Ю., канд. юрид. наук, доцентка
Миколаївський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0003-0376-5079>

Прогонюк С.С., аспірант
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. У статті досліджується правове регулювання фінансування виробників сільськогосподарської продукції шляхом надання грантів. Аналізуються основні законодавчі акти, що визначають механізми підтримки аграрного сектору, зокрема державні програми, умови отримання грантів та їх вплив на розвиток сільського господарства. Окрему увагу приділено питанням доступності фінансової допомоги для малих та середніх фермерських господарств, а також перспективам удосконалення нормативно-правової бази у сфері грантового фінансування.

Ключові слова: сільськогосподарська продукція, експорт, сільськогосподарські товаровиробники, воєнний стан, продовольча самодостатність, грантові можливості.

На сьогодні сільське господарство України переживає складну ситуацію: довго налагоджуваний процес був зруйнований повністю через війну, блокування морських портів ускладнило експорт сільськогосподарської продукції на світові ринки, руйнування складів, техніки та матеріально-технічної бази призвело до зростання спекулятивних цін на продукцію, викрадене зерно з тимчасово окупованих територій досягло понад 500 мільйонів тонн і так далі. Тому цей сектор економіки наразі надзвичайно потребує впровадження ефективних механізмів, які допоможуть підтримати діяльність вітчизняних сільськогосподарських виробників в умовах кризи.

У зв'язку з цим було прийнято ряд важливих нормативно-правових актів для спрощення діяльності сільськогосподарських товаровиробників під час воєнного стану. Наприклад, за Постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 року №738 було введено процедуру надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, грантів для садівництва, ягідництва та виноградарства, грантів для тепличного господарства та грантів для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів їх сімей [1]. Згідно з вказаним законодавчим актом, фінансування через гранти здійснюється за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету, який утворюється для покриття непередбачених видатків, що не є постійними і не були узгоджені на етапі складання бюджету [2].

Розпорядником бюджетних коштів є Міністерство економіки України, який через уповноважені банки, перелік яких затверджується Національним

банком України, відповідно до договору про співробітництво між Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством економіки України та уповноваженим банком. Отримувачами грантів є такі категорії: 1) суб'єкти мікропідприємництва, які можуть бути фізичними особами - підприємцями або юридичними особами будь-якої організаційно-правової форми, що не відносяться до державного або комунального секторів економіки, з чисельністю працівників, яка не перевищує 10 осіб за звітний період (календарний рік) та річним доходом від будь-якої діяльності, який не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро за середньорічним курсом НБУ; 2) суб'єкти малого та середнього підприємництва, які можуть бути фізичними особами - підприємцями громадянами України або юридичними особами приватної форми власності, власниками яких є громадяни України і які займаються вирощуванням сільськогосподарських культур на землях у власності або користуванні.

26.02.2025 Президент України підписав Закон №4196-IX, яким, зокрема, передбачено скасування Господарського кодексу. А вже 27.02.2025 його офіційно опубліковано. 26.02.2025 Володимир Зеленський підписав Закон України від 09.01.2025 №4196-IX «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період». Документ визначає три роки як перехідний період, протягом якого відбуватиметься адаптація законодавства до змін. Закон набуває чинності через 6 місяців після офіційного опублікування, і з цього моменту Господарський кодекс втрачає чинність, тобто 28 серпня 2025 року. Наразі, чинні норми ч. 3 ст. 55 Господарського кодексу України перераховують критерії відповідності суб'єктів малого підприємництва, суб'єктів середнього підприємництва, якими являються фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку, та суб'єктами великого підприємництва, що є юридичними особами [3].

Грант – це форма дару або пожертвування, яка широко поширюється у різних галузях життя в останні роки. Гранти можуть бути надані у вигляді грошей, майна, послуг, робіт або інтелектуальної власності. Грантодавцями можуть виступати державні органи, корпорації, міжнародні установи, фонди та інші організації. Однією з особливостей цього фінансового інструменту є те, що гранти надаються безоплатно, без відсотків та без необов'язкового повернення. Варто відзначити, що законодавчому рівні термін "грант" було закріплено у Законі України "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 26 листопада 2015 року №848-VIII як фінансові або інші ресурси, які надаються на безплатній і безповоротній основі державою, юридичними та фізичними особами, включаючи іноземних, та/або міжнародними організаціями для розвитку матеріально-технічної бази для проведення наукової і науково-технічної роботи, здійснення конкретних фундаментальних та або прикладних наукових досліджень, і науково-технічних (експериментальних) розробок, у тому числі на оплату праці наукових (науково-педагогічних) працівників у межах їх виконання, згідно з напрямками й умовами, визначеними надавачами гранту [4].

Окрім того, пп. 14.1.277-1 Податкового кодексу України містить термін бюджетний грант – цільова допомога у вигляді коштів або майна, що надаються на безоплатній і безповоротній основі за рахунок коштів державного та/або

місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги для реалізації проекту або програми у сферах культури, туризму та у секторі креативних індустрій, спорту та інших гуманітарних сферах у порядку, встановленому законом [5].

Під час використання терміну "грант" у контексті сільського господарства слід розуміти фінансову допомогу, яка надається аграрним продуцентам з державного бюджету за безоплатним принципом з метою підтримки певної галузі господарства під час світової продовольчої кризи. Додатково, вважається доцільним внести зміни до Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України" та включити грант як один з варіантів державної фінансової підтримки аграрних виробників.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання грантів бізнесу» від 21.06.2022 р. №738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-п#n200>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету» від 29.03.2002 р. №415. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2002-п#Text>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n10>.
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. №848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n130>.

Annotation. The article examines the legal regulation of funding for agricultural producers by providing grants. The basic legislative acts that determine the mechanisms of support of the agricultural sector, including government programs, conditions of grants and their impact on the development of agriculture, are analyzed. Particular attention is paid to the availability of financial assistance for small and medium-sized farms, as well as the prospects for improving the regulatory framework in the field of grant financing.

Keywords: agricultural products, exports, agricultural producers, martial law, food self-sufficiency, grant opportunities.